

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת ואתחנן תשע"ז

כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריה"ת.

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

אעברה נא (ג, כה)

משה רבינו את עם ישראל "ויתעבר ה' בי למענכם" בסיבה שלא יכול להיכנס לארץ ישראל? הרי בין כה וכה לא יכול לחיות יותר ממאה ועשרים שנה? ויש לתרץ שמאה ועשרים שנה זה אכן לפי מדת "עין בינונית" של אחד מחמישים, אבל "עין יפה" זה אחד מארבעים ואחד ממ' מששת אלפים זה יוצא מאה וחמישים שנה. ולכן נענש משה כשהכה את הסלע, שאם היה מדבר אל הסלע היה הנס יותר גדול וב"עין יפה", ואז היה חי מאה וחמישים שנה, אבל כיון שהכה את הסלע היה הנס רק משהו "בינוני", לכן חירק כמדת "עין בינונית" מאה ועשרים שנה. וזה מרומז בפסוק זה "אל תוסף דבר" אל"י א - ל"י דהיינו אחד ממ', שאמר לו הקב"ה שלא יוסיף לבקש שיחשבו את שנותיו במידת עין יפה. (בן איש חי) **ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צונו ד' אלוקי לעשות כן בקרב הארץ.** (ד, ה)

מבאר בספר הקדוש "תפארת שלמה" וכן הוא בספר "בן איש חי", שמשנה רבינו הוכיחם כאן שילמדו ממנו, שכשמשנה רבינו למד מפי הקב"ה לא השאיר לעצמו שום דבר בשביל להתפאר בו שרק הוא יודע סודם של דברים וכדומ', אלא העביר ולימד את בניו כל מה ששמע מיד. ועוד, שהעבירם באותו צורה ששמע מפי הקב"ה, כן אמר משה לבניו גם אתם תראו ללמד את כל מה שזכיתם להבין. וזה מה שרמזו כאן בפסוק: "ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר ציווני ד' אלוקי" שלא השארתי אצלי כלום, כן גם אתם תלמדו ממני "לעשות כן בקרב הארץ".

כעין דרך זו ביאר פעם בעל "עטרת משה" ממאקאווא זצ"ל, (עטרת משה - שבועות) את מאחז"ל הידוע שדימו את הרב והתלמיד "יותר ממה שהעגל רוצה לינוק רוצה הפרה להניק", ויש להבין למה דימו חז"ל עניין זה דייקא לעגל ופרה, למה לא יכלו לדמות לאם ותינוק שרוצה לינוק? וביאר, שלכן לא רצו לדמות לאם ותינוק שכן האם יש לה לפעמים חשבונות: אם להניק יותר מאוחר או יותר מוקדם, בתחילת הלילה או באמצע הלילה וכדומ', אבל הפרה אין לה שום חשבונות ובכל עת ובכל זמן שהעגל בא לינוק היא מניקה אותו, וזה לימוד גדול בדרך לימוד הרב עם התלמיד, שכן יש לפעמים שלרב יש איזה חידוש, והוא נמנע מלאמרו תיכף לתלמידיו כיוון שרוצה לשמרו להזדמנות מיוחדת או לאיזה "שיעור כללי" וכדומ', ועל זה באו חז"ל ולמדונו שכמו שהפרה לא עושה חשבונות לעגל, כ"ל, כן הרב שלא ישמור כלום ולא יעשה שום חשבונות אלא כל חידוש שיש לו תיכף ומיד יזכה בזה את תלמידיו. (ציוני תורה)

כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו כד' אלקינו בכל קראנו אליו (דברים ד, ז). **הקב"ה** מאזין לכל תפלינו, ואם רואים שלא נענים הרי זה משום שלא היה בכוונה מספקת. המפרשים מביאים יסוד זה גם מריש פרשה זו שאמר הקב"ה למשה: "רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה", דהנה אחד שהוא חלש באופיו אוי כשמאן דהוא מתחנן אליו, ויודע שלא יוכל לעמוד בהפצרותו, מבקש הוא ממנו שלא יפציר בו, אבל מי שהוא חזק בטבעו אומר למתחנן הזה: לא יעזור לך שום דבר, כמה שרק תבכה, אתה לא תקבלי... וא"כ נשאלת השאלה למה הוצרך כביכול הקב"ה לומר למשה: "אל תוסף דבר וכו'", ציאונו לו "כמה שתבקש לא יעזור לך שכבר נזרה גזירה", רואים מכאן יסוד עצום, שהתפילה כביכול מכריחה את הקב"ה למלאות הבקשה, עד שהוצרך כביכול לומר למשה שיפסיק לבקש כי אם ימשיך לבקש לא יוכל כביכול הקב"ה לסרב לתפילתו. וזה דבר נורא בכח התפילה.

ישנו זוהר חדש פלאי וזה לשונו: "בגין דאיהו חד לית כאן וי"ו, הדא הוא דכתיב קרוב ד' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת". בביאור הדבר מביא בספר **שמחת ישראל**, שפעם נכנס הגאון רבי עזריאל ה"ראש הברזל" אל הרבי רבי בונים מפשיסחא ושאלו פשט בזוהר זה, אמר לו, שבכל הפסוקים באשרי יש'ו באמצע הפסוק כגון: בכל יום אברככה ואהללה שמך וכו', גדול ד' ומהולל מאוד ולגדולתו וכו' והפסוק היחיד שאין ו' זהו פסוק זה של "קרוב ד' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת, ולמה באמת אין ו', כי סוף הפסוק מחובר לתחילת הפסוק כדאינא במדרש רבה פר' מצורע (ז, א) "קרוב ד' לכל קוראיו, יכול לכל' ת"ל לכל אשר יקראוהו באמת", שד' קרוב רק למי שקורא לו באמת, וזה הפשט בזוהר חדש "בגין דאיהו חדא" בגלל שכל הפסוק הזה הוא מקשה אחת שתחילתו נעוץ בסופו כנ"ל "לית כאן ו'" לכן אין ו' באמצע פסוק זה.

שמור את יום השבת לקדשו... לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך וגו' (ו, יב-יג)

מסופר על החפץ חיים זצ"ל שנסע פעם ברכבת, ויחד עמו היו חתנו ורבי זלמן סורוצקין זצ"ל.

בדרכם עברו ליד עיירה אחת, כשעצרה הרכבת בתחנה ניגש יהודי אל רבי זלמן ואמר לו: "יש כאן יהודי שכבר הרבה זמן חולה מאוד, וברצונו לבקש ברכה מהחפץ חיים. רבה פר' מצורע (ז, א) "קרוב ד' לכל קוראיו, יכול לכל' ת"ל לכל אשר יקראוהו באמת", שד' קרוב רק למי שקורא לו באמת, וזה הפשט בזוהר חדש

בגמ' סוטה (יד, א) "דרש רבי שמלאי מפני מה נתאוה משה רבינו ליכנס לא"י וכי לאכול מפריה הוא צריך או לשבוע מטובה הוא צריך? אלא, כך אמר משה, הרבה מצות נצטוו ישראל ואין מתקיימין אלא בא"י, אכנס אני לארץ כדי שיתקיימו כולן על ידי. אמר לו הקדוש ברוך הוא, כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר, מעלה אני עליך כאילו עשיתם". **שואלים המפרשים**, וכי משה רבינו קיים המצוות "אלא לקבל עליהם שכר"? והרי המשנה אומרת (אבות א, ג) אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב ע"מ לקבל פרס?!

בספר עלי ורדים הביא תירוץ בשם הגר"ח מוולוז'ין זצ"ל בפירושו "רוח חיים" על פרקי אבות (א, ג), דהנה עיקר כוונת הבריאה שהקב"ה ברא את העולם הוא כדי להיטיב עם בראיו, וא"כ לפ"ז יתכן כי מן הראוי יותר לקיים המצוות על מנת לקבל שכר, כי אז עובד ע"מ שייטיב לו ויגיע מזה נחת רוח להקב"ה. אולם כ"ז שראוי לעשות ע"מ לקבל שכר זהו דוקא אם כל כוונתו בקבלת השכר רק לשם שמים לעשות נחת רוח להקב"ה, אבל אם מכוין להנאתו אין בזה כל מצוה. ומזה הזהיר התנא במשנה שלא לעבוד ע"מ לקבל פרס דהיינו שלא יהיה הרצון העצמי של האדם לקבל שכר.

ומה הסימן והמודד אם האדם ברצונו את השכר מתכוון לשם שמים או לא? המבחן הוא אם האדם מוכן לעשות את המצוה על מנת שחירו יקבל את השכר ולא הוא עצמו, כי גם בזה הרי יהיה להקב"ה את אותה נחת רוח שמיטיב לברואיו, והיה אם אז לא יחפץ האדם בעשיית המצוה כשחבירו מקבל את השכר, זהו אות שכל כוונתו בשכר המצוות אינה כי אם לטובת עצמו ולא למלאות בזה את רצון ה', אבל אם יצא לעשות המצוה כדי שייטיב לחבירו ויבא מזה נחת רוח להש"ת אם חסיד כזה יעבוד ע"מ לקבל שכר זוהי המעלה הגדולה ביותר העולה היא למעלה כי זה תכלית הבריאה להיטיב לברואים.

והנה משה רבינו לאחר חטא העגל שהקב"ה אמר לו "הרף ממני ואשמידם ואעשה אותך לגוי גדול" היה מוכן למחוק עצמו משני העולמות שנאמר (שמות לב, לב) "ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת" וכל זה על מנת שיהיה טוב לעם ישראל, והיינו שמשנה"ל הגיע למדרגה גבוהה זו שכל שאיפתו היתה שרצון ה' יתקיים בעולם להיטיב, גם אם הוא עצמו לא יהיה באותו שכר, ממילא ברור שאצל משרע"ה הרצון לקבל שכר אינו אלא כדי לקיים את רצון הקב"ה לתת שכר, וע"כ א"ל הקב"ה שאם רצונו לעשות לו נחת רוח ולקבל שכר יקבל אותו.

יש מעשה מרה"ק מבארדיטשוב זי"ע שבשנה אחת לא מצא אתרוג בשום אופן, והנה בערב החג מצאו נוסע אחד שעבר בעיר בארדיטשוב ובכוונתו להמשיך לנסוע לביתו לחג הסוכות, והוא היה לו אתרוג, בקשו לו אנשי העיר בארדיטשוב שישיאו לחג הראשון אצלם בעיר, כדי שאנשי העיר יוכלו לברך על האתרוג שלו, אבל לא הסכים להישאר בשום אופן שם לחג. הביאו אותו אל הרב, והרב ביקשו ג"כ שיואיל בטובו להישאר איתם חג ויזכה את כל אנשי העיר במצוות ארבעת המינים, אבל הוא התעקש שלא להישאר, עד שפתח ואמר לרב שבאם הרב יבטיח לו הרב חלק עוה"ב אזי מוכן הוא להישאר שם לחג, ויתן את האתרוג. אמר הרב שהוא מסכים לזה והבטיח לו עוה"ב. בלילה, עם התקדש ליל החג, נתן הרב הוראה לכל אנשי העיר שאף אחד לא יתן לאורח הזה להיכנס אל הסוכה בשום פנים ואופן. אחרי התפילה חיכה האורח שמאן דהוא יזמין לאכילת הכזית של מצוה בסוכה, והנה אף אחד אינו מזמין, הלך האורח והתחיל לסובב על פתחי הסוכות, בבקשה שיתנו לאכול כזית של דאורייתא בסוכה, אבל אף אחד לא הסכים. ראה האורח שכלתה אליו הרעה, והלך ובא אל סוכת הרב מבארדיטשוב, והתחיל לבכות שברצונו לאכול כזית בסוכה, אמר לו הרב, שהוא מוכן לתת לו להיכנס רק בתנאי שיוותרו על ההבטחה של עוה"ב! שמע האורח, שקל את הדברים, ואמר לרב, אני מוכן לוותר על עוה"ב בשביל קיום המצווה! נתן לו הרב להיכנס. אחרי הסעודה אמר לו הרב, תדע לך שתקבל את מה שהבטחתי לך, רק פשוט לא רציתי שתקבל את זה בחינם, וכעת שהראית שאתה מוכן להפסיד את כל עוה"ב בשביל קיום המצווה הרי שבדין הוא שתטול את שכרך. (ציוני תורה)

ויתעבר ה' בי למענכם ולא שמע אלי ויאמר ה' אלי רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה (ג, כו)

כתב בספר תפארת הגרשוני, שהטעם שמשנה רבינו חי מאה ועשרים שנה, הוא כיוון שהעולם קיים ששת אלפים שנה, ומשה רבינו הוא התרומה של העולם, ובתורמה עין בינונית זה אחד מחמישים, לפי זה כשנחשב שניים ממאה מתוך ששת אלפים הרי זה מאה ועשרים שנה. אלא, שלפי זה נשאלת השאלה למה אם כן אמר הקב"ה למשה שלא יכנס לאר"י יען אשר לא קידש את שמו במי מריבה, והרי סוף כל סוף לא יכול משה לחיות יותר ממאה ועשרים שנים? וכן למה האשים

בשמירת השבת של כל בני העיר. עליך לספר זאת לחפץ חיים, כדי שיתנה את ברכתו בכך שהבן יפסיק לחלל שבת".

רבי זלמן אמר לחתנו של החפץ חיים שצריכים לומר זאת לרב, והם נגשו איליו ביחד, אך ראו שאחרו את המועד. היהודי הוא כבר מדבר עם הרב. נעמדו, איפה, שניהם והקשיבו לשיחה.

הם שומעים שהיהודי מספר לרב שהוא חולה הרבה זמן, ובלילה באה איליו אמו בחלום ואמרה לו שלמחרת יעבור בעיר צדיק גדול, ושילך לבקש ממנו ברכה, אז הנה הוא בא כעת לבקש ברכה.

אומר לו החפץ חיים: "ממני לקבל ברכה? מי אני בכלל, ישראל מאיר יכול לברך? השבת הקדושה – היא מקור הברכה, תבקש ממנה!"

"אומר לך משהו" – המשיך החפץ חיים – "שבת היא מלועוק ורפואה קרובה לך. אם השבת לא תזעק כי מחללים אותה – הרפואה תהיה קרובה לבוא!"

אמר היהודי: "אני, ברוך ה', שומר שבת".

"כן", אמר החפץ חיים, "אבל בודאי זוכר אתה מה כתוב בפסוק: "אתה ובנך ובתך" – כולכם צריכים לשמור את השבת. אם אתה ובנך לא תחללו את השבת – השבת לא תזעק, וממילא הרפואה תהיה קרובה לבוא. (ומתוך האור – שבת קודש)

את ה' אלקיך תירא (ו, יג)

כתב בעל הטורים "תירא בגימטרי" תלמידי חכמים, ובגמ' פסחים (כב, ב) "שמעון העמסוני ואמרי לה נחמיה העמסוני היה דורש כל אתים שבתורה, כיון שהגיע לאת ה' אלקיך תירא פירש, אמרו לו תלמידי: רבי, כל אתים שדרשת מה תהא עליהן? אמר להם: כשם שקבלתי שכר על הדרישה כך אני מקבל שכר על הפרישה. עד שבא רבי עקיבא ודרש את ה' אלקיך תירא לרבות תלמידי חכמים".

מן הראוי להביא כאן סיפור מופלא אותו מספר הרב שלמה ליינשטיין: רבי אליהו מן סיפר לי כך: יום אחד מתקשר אלי יהודי מאמריקה ואומר לי שבנו בן השש חלה, והוא עשה חשבון נפש למה זה קרה לו, והגיע למסקנה, שהיות והוא מלמד, והרבה פעמים, כדי לעודד את התלמידים החלשים הוא אומר להם שבשביל לגדול תלמיד חכם לא צריך להיות "בעל כשרון", והראי' שהנה רבי חיים קנייבסקי בצעירותו לא היה בעל כשרון ואפי' ככה נהיה גדול הדור. אמר אותו יהודי לרבי אליהו מן, "חוששני שאולי בגלל דברים אלו שאולי יש בהם משהו פגיעה בכבוד רבי חיים, הגיעני כל זאת" וביקש מרבי אליהו מן שישכנס אל רבי חיים ויקש ממנו מחילה משמו. אמר לו רבי אליהו מן שלא נעים לו להגיד לרב בפה את הדברים האלו "שהרב לא היה בעל כשרון", לכן ביקש מאותו מלמד שיעלה את הדברים על הכתב ויפקס לו את זה והוא כבר יכניס את זה אל הגר"ח.

אותו יהודי אכן כתב את כל הדברים, ורבי אליהו מן הגיש את זה לרבי חיים אחרי תפילת שחרית. רבי חיים קרא את המכתב, והתחיל לצחוק. אומר רבי חיים לר' אליהו מן, יש ספר שהיה של אבי הסטייפלר ושם בספר כתוב על החזון איש שהוא לא היה בעל כשרון בצעירותו, ואבי הסטייפלר הגיה "זה שקר והוצאת שם רע", כי החזון איש כן היה בעל כשרון, "אבל כאן" אומר הגר"ח "זה הרי נכון. אני באמת לא הייתי בעל כשרון, מה שכן, אותו מלמד אומר שרק לא הייתי בעל כשרון בעבר וכאילו שהיום אני כבר כן בעל כשרון, אבל האמת היא שגם היום אני לא בעל כשרון... אז אולי על זה הוא צריך תיקון..."

עד כאן הקפה א'. ממשיך ר' אליהו מן לספר, באותו יום הזדמנתי אל הגאון רבי מיכל יהודה לפקוביץ, וכפי שאתם יודעים שר' מיכל יהודה בצעירותו שימש כר"מ ב"תפארת ציון" ושם למדו אצלו הגר"ח והגר"ח קרליץ, אומר ר"א מן שאלתי את ר' מיכל יהודה האם זה נכון שר' חיים לא היה בעל כשרון? אמר לי: "ממש לא!".

רבי חיים היה בעל כשרון והיה אהוב על כולם, והוסיף שההוא צריך לבקש מחילה. שאל ר"א מן את הגמ"ל "האם אני יכול לומר לגר"ח את מה שהראש ישיבה אומר?" אמר לו הגמ"ל "כן, תגיד לו את זה בשמי". חזר ר"א מן אל הגר"ח ואמר לו "הראש ישיבה אמר שהרב כן היה בעל כשרון והיה אהוב על כולם", מיד נענה רבי חיים "אני מוחל אני מוחל" וכמובן שאותו ילד אכן הבריא.

הר"ש ליינשטיין (הר"ש)

הצעד הראשון שהתבקש היה לוודא שהסיפור נכון. פניתי אליהם ושאלתי מנין להם המידע, כל היה חושש שאילו שוטרי חרש, קומוניסטים יהודים פעילי הייבסקיה, המבקשים להפיל את אחיהם. ענו שהם בקשר עם הרב מטשיבין ועם פעילי החילוף, אלא שקצרה ידם להגיע למוסקבה.

אמרתי להם: "הרב מטשיבין כולו תורה. אם אתם בקשר עמו, ודאי שמעתם מפיו דבר תורה" –

אמרו: "אכן, גם את מצבו הגדיר בדבר תורה. אמר אימרה ששמע מפי הרבי במעלז זצ"ל, בפסוק: "קול ה' יחיל מדבר, יחיל ה' מדבר קדש" (תהלים כט, ח). לאמור: ידע שהעולם נחלק לשליש ישוב, שלשי ים, ושליש מדבר (תוספות פסחים צד, א). הים אינו מקומם של בני אדם (נדרים ל, ב), אבל המדבר הוא חלק מהיבשה. והמדבר בא בטענה: רבונו של עולם, למה אגרע? מדוע בישוב נשמע קול תורה ותפילה, דבורי קודש, ואילו אני מקום חיות רעות וגודדי ליסטים! וזהו שנאמר: "קול ה', יחיל מדבר". יחולו וכיסופיו של המדבר, שישמע גם בו קול ה'. ובאמת זהו גם יחולו של הקדוש ברוך הוא, שהמדבר יתקדש: "יחיל ה', מדבר קדש!"

ואמר הרב מטשיבין: לכל אדם יש בחייו תקופות "ישוב" ותקופות "מדבר". בעת הטובה, אין זו רבותא שהוא לומד ומתפלל כדבעי. אבל עליו לראות שתקופת המדבר שלו לא תהיה מקום חיות רעות וגודדי ליסטים, שממה ותוהו, אלא: "מדבר קדש!"

איי, ומי כרב מטשיבין הפך את תקופת המדבר, גלותו בסיביר, ל"מדבר קדש", וכתב את שפעת חידושיו על פיסות נייר אריזה שליקט בשקידה...

ידעתי איפוא שאינם סוכני חרש המבקשים להפילנו, וקיבלתי על עצמי לנסוע למוסקבה ולהשיג את אישור היציאה. הכיצד? נפלאות ההשגחה הפרטית: באוובקיסטאן נשאתי את אשתי, ילידת מוסקבה. לשם כך נצרכו אישורים ממשרד התושבים שם. החלטנו לוותר עליהם, די לנו בסיפור קידושין, לא נהיה רשומים כנשואים. עתה היה בידי נימוק מצויין לנסיעה למוסקבה: לקבלת האישורים לצורך רישום הנישואין. היו עוד עיכובים שנפתרו בניסים, ואין כאן מקומם. סוף דבר העניין סודר, ובערב הפסח תשי"ו היה הרב מטשיבין בארץ ישראל.

כשהגעתי לארץ ישראל ועליתי לבקרו, קם למזוג לי כוס קפה, באמרו: "אני חייב לך הכרת הטוב".

תשאלו איך הסכמתי שגדול הדור ישראלי? כך למדוני: אם מישהו חש צורך להביע לך תודה, החסד שאתה יכול לעשות עימו כעת הוא לקבל את הבעת התודה. גם זה בכלל "הוה רך כקנה" (תענית כ, א) לבטל רצונך מפני רצונו.

ב

ב

ב

ב

ב

בשמירת השבת של כל בני העיר. עליך לספר זאת לחפץ חיים, כדי שיתנה את ברכתו בכך שהבן יפסיק לחלל שבת".

רבי זלמן אמר לחתנו של החפץ חיים שצריכים לומר זאת לרב, והם נגשו איליו ביחד, אך ראו שאחרו את המועד. היהודי הוא כבר מדבר עם הרב. נעמדו, איפה, שניהם והקשיבו לשיחה.

הם שומעים שהיהודי מספר לרב שהוא חולה הרבה זמן, ובלילה באה איליו אמו בחלום ואמרה לו שלמחרת יעבור בעיר צדיק גדול, ושילך לבקש ממנו ברכה, אז הנה הוא בא כעת לבקש ברכה.

אומר לו החפץ חיים: "ממני לקבל ברכה? מי אני בכלל, ישראל מאיר יכול לברך? השבת הקדושה – היא מקור הברכה, תבקש ממנה!"

"אומר לך משהו" – המשיך החפץ חיים – "שבת היא מלועוק ורפואה קרובה לך. אם השבת לא תזעק כי מחללים אותה – הרפואה תהיה קרובה לבוא!"

אמר היהודי: "אני, ברוך ה', שומר שבת".

"כן", אמר החפץ חיים, "אבל בודאי זוכר אתה מה כתוב בפסוק: "אתה ובנך ובתך" – כולכם צריכים לשמור את השבת. אם אתה ובנך לא תחללו את השבת – השבת לא תזעק, וממילא הרפואה תהיה קרובה לבוא. (ומתוך האור – שבת קודש)

את ה' אלקיך תירא (ו, יג)

כתב בעל הטורים "תירא בגימטרי" תלמידי חכמים, ובגמ' פסחים (כב, ב) "שמעון העמסוני ואמרי לה נחמיה העמסוני היה דורש כל אתים שבתורה, כיון שהגיע לאת ה' אלקיך תירא פירש, אמרו לו תלמידי: רבי, כל אתים שדרשת מה תהא עליהן? אמר להם: כשם שקבלתי שכר על הדרישה כך אני מקבל שכר על הפרישה. עד שבא רבי עקיבא ודרש את ה' אלקיך תירא לרבות תלמידי חכמים".

מן הראוי להביא כאן סיפור מופלא אותו מספר הרב שלמה ליינשטיין: רבי אליהו מן סיפר לי כך: יום אחד מתקשר אלי יהודי מאמריקה ואומר לי שבנו בן השש חלה, והוא עשה חשבון נפש למה זה קרה לו, והגיע למסקנה, שהיות והוא מלמד, והרבה פעמים, כדי לעודד את התלמידים החלשים הוא אומר להם שבשביל לגדול תלמיד חכם לא צריך להיות "בעל כשרון", והראי' שהנה רבי חיים קנייבסקי בצעירותו לא היה בעל כשרון ואפי' ככה נהיה גדול הדור. אמר אותו יהודי לרבי אליהו מן, "חוששני שאולי בגלל דברים אלו שאולי יש בהם משהו פגיעה בכבוד רבי חיים, הגיעני כל זאת" וביקש מרבי אליהו מן שישכנס אל רבי חיים ויקש ממנו מחילה משמו. אמר לו רבי אליהו מן שלא נעים לו להגיד לרב בפה את הדברים האלו "שהרב לא היה בעל כשרון", לכן ביקש מאותו מלמד שיעלה את הדברים על הכתב ויפקס לו את זה והוא כבר יכניס את זה אל הגר"ח.

אותו יהודי אכן כתב את כל הדברים, ורבי אליהו מן הגיש את זה לרבי חיים אחרי תפילת שחרית. רבי חיים קרא את המכתב, והתחיל לצחוק. אומר רבי חיים לר' אליהו מן, יש ספר שהיה של אבי הסטייפלר ושם בספר כתוב על החזון איש שהוא לא היה בעל כשרון בצעירותו, ואבי הסטייפלר הגיה "זה שקר והוצאת שם רע", כי החזון איש כן היה בעל כשרון, "אבל כאן" אומר הגר"ח "זה הרי נכון. אני באמת לא הייתי בעל כשרון, מה שכן, אותו מלמד אומר שרק לא הייתי בעל כשרון בעבר וכאילו שהיום אני כבר כן בעל כשרון, אבל האמת היא שגם היום אני לא בעל כשרון... אז אולי על זה הוא צריך תיקון..."

עד כאן הקפה א'. ממשיך ר' אליהו מן לספר, באותו יום הזדמנתי אל הגאון רבי מיכל יהודה לפקוביץ, וכפי שאתם יודעים שר' מיכל יהודה בצעירותו שימש כר"מ ב"תפארת ציון" ושם למדו אצלו הגר"ח והגר"ח קרליץ, אומר ר"א מן שאלתי את ר' מיכל יהודה האם זה נכון שר' חיים לא היה בעל כשרון? אמר לי: "ממש לא!".

רבי חיים היה בעל כשרון והיה אהוב על כולם, והוסיף שההוא צריך לבקש מחילה. שאל ר"א מן את הגמ"ל "האם אני יכול לומר לגר"ח את מה שהראש ישיבה אומר?" אמר לו הגמ"ל "כן, תגיד לו את זה בשמי". חזר ר"א מן אל הגר"ח ואמר לו "הראש ישיבה אמר שהרב כן היה בעל כשרון והיה אהוב על כולם", מיד נענה רבי חיים "אני מוחל אני מוחל" וכמובן שאותו ילד אכן הבריא.

הר"ש ליינשטיין (הר"ש)

הצעד הראשון שהתבקש היה לוודא שהסיפור נכון. פניתי אליהם ושאלתי מנין להם המידע, כל היה חושש שאילו שוטרי חרש, קומוניסטים יהודים פעילי הייבסקיה, המבקשים להפיל את אחיהם. ענו שהם בקשר עם הרב מטשיבין ועם פעילי החילוף, אלא שקצרה ידם להגיע למוסקבה.

אמרתי להם: "הרב מטשיבין כולו תורה. אם אתם בקשר עמו, ודאי שמעתם מפיו דבר תורה" –

אמרו: "אכן, גם את מצבו הגדיר בדבר תורה. אמר אימרה ששמע מפי הרבי במעלז זצ"ל, בפסוק: "קול ה' יחיל מדבר, יחיל ה' מדבר קדש" (תהלים כט, ח). לאמור: ידע שהעולם נחלק לשליש ישוב, שלשי ים, ושליש מדבר (תוספות פסחים צד, א). הים אינו מקומם של בני אדם (נדרים ל, ב), אבל המדבר הוא חלק מהיבשה. והמדבר בא בטענה: רבונו של עולם, למה אגרע? מדוע בישוב נשמע קול תורה ותפילה, דבורי קודש, ואילו אני מקום חיות רעות וגודדי ליסטים! וזהו שנאמר: "קול ה', יחיל מדבר". יחולו וכיסופיו של המדבר, שישמע גם בו קול ה'. ובאמת זהו גם יחולו של הקדוש ברוך הוא, שהמדבר יתקדש: "יחיל ה', מדבר קדש!"

ואמר הרב מטשיבין: לכל אדם יש בחייו תקופות "ישוב" ותקופות "מדבר". בעת הטובה, אין זו רבותא שהוא לומד ומתפלל כדבעי. אבל עליו לראות שתקופת המדבר שלו לא תהיה מקום חיות רעות וגודדי ליסטים, שממה ותוהו, אלא: "מדבר קדש!"

איי, ומי כרב מטשיבין הפך את תקופת המדבר, גלותו בסיביר, ל"מדבר קדש", וכתב את שפעת חידושיו על פיסות נייר אריזה שליקט בשקידה...

ידעתי איפוא שאינם סוכני חרש המבקשים להפילנו, וקיבלתי על עצמי לנסוע למוסקבה ולהשיג את אישור היציאה. הכיצד? נפלאות ההשגחה הפרטית: באוובקיסטאן נשאתי את אשתי, ילידת מוסקבה. לשם כך נצרכו אישורים ממשרד התושבים שם. החלטנו לוותר עליהם, די לנו בסיפור קידושין, לא נהיה רשומים כנשואים. עתה היה בידי נימוק מצויין לנסיעה למוסקבה: לקבלת האישורים לצורך רישום הנישואין. היו עוד עיכובים שנפתרו בניסים, ואין כאן מקומם. סוף דבר העניין סודר, ובערב הפסח תשי"ו היה הרב מטשיבין בארץ ישראל.

כשהגעתי לארץ ישראל ועליתי לבקרו, קם למזוג לי כוס קפה, באמרו: "אני חייב לך הכרת הטוב".

תשאלו איך הסכמתי שגדול הדור ישראלי? כך למדוני: אם מישהו חש צורך להביע לך תודה, החסד שאתה יכול לעשות עימו כעת הוא לקבל את הבעת התודה. גם זה בכלל "הוה רך כקנה" (תענית כ, א) לבטל רצונך מפני רצונו.

ב

ב

ב

ב

ב

על כל פנים, זו האימרה וזה לקחה – לעבוד את ה', בכל מצב!

"בשמים ממעל ועל הארץ מתחת"

ידוע פרושו של הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע ("קדושת לוי" פרשת אמור) בביאור: "בשמים ממעל ועל הארץ מתחת" (דברים ד, ט) כלומר ש"בשמים", בענייני הרוחניים, "ממעל", שא עיניך וראה שיש גבוהים ממך ותשתדל להעפיל לדרגתם, בבחינת "קנאת סופרים תרבה חכמה" (בבא בתרא כא, א). וידועים דברי רבינו יונה (אבות פ"ב מ"ז) "במקום שאין אנשים השתדל להיות איש". כי "אנשים" הם החשובים והנעלים (רש"י במדבר יג, ג). במקום שיש גדולים ממך ודאי תשאף להגיע למדרגתם. אבל גם במקום שאתה הגדול, ולכאורה הגעת לפסגה, גם אז השתדל להיות "איש", נעלה ומרומם עוד יותר. הכיצד? "תראה עמך קטלו בדרך חכמי התלמוד אתה, ועימהם במקום אחד. וגם אם תשיג למעלתם, לחשוב כאילו אתה עומד עם הנביאים, ועם משה רבינו עליו השלום, ומתי תשיג לחכמתם! ובוזה, לא תתרשל לעולם מללמוד, ותהיה כמעייני המתגבר!" איזו תביעה!

"הפחץ חיים" זצ"ל היה מספר על אותו "ידען" בכפר, שהיה לו סידור עם הלכות "דרך החיים" וידע לפסוק מתי אין אומרים "אב הרחמים". גם לוח שנה היה לו, וידע לומר מתי ראש חודש ומתי חל המולד. והיו מכבדים אותו במנין שבכפר, וקוראים אותו "רבי".

פעם נקלע ללילנה, ועלה לבית המדרש של הגר"א. מצא את הלומדים מתנצחים בהלכה חמורה ותמה על המחזה. פנה אליהם לפשוט להם ספיקם, שהרי "רבי" הוא. על מה רבים כאן, שאל.

סחו לו בקצרה: מה יהי הדין במקרה פלוני, לשיטת הרמב"ם בסוגיא פלונית. על הרמב"ם שמע, על הסוגיא לא...

כך, אמר ה"פחץ חיים", כאן מכבדים אותנו וקוראים לנו "רבי", כשנעלה למרום הרי לא נדע על מה מדברים שם, במתיבתא דרביעא!...

וזהו: "בשמים ממעל". בענייני הרוחניים שא עיניך לאלו שמעליך, ותשתדל להעפיל למדרגתם.

ברם, "ועל הארץ", בענייני הארציים, "מתחת". תראה שיש פחותים ממך, ותשמח בחלקך. לא בכדי "השמח בחלקו" הוא מקנייני התורה (אבות פ"ו מ"ו)!

נלמד קטע גמרא (נדרים נ, א), ונסה להבינו: רבי עקיבא, התקדשה לו בתו של כלבא שבוע, מעשירי ירושלים. שמע אביה, והדירה מכל נכסיו. התגוררו במתבן, וכל בוקר היו מלקטים את התבן שהסתבך בשערם. אמר לה: "אילו היה לי, הייתי קונה לך 'ירושלים' של זהב [תכשיט זהב, וירושלים מגולפת בו (ר"ן)]. שכן ראוי לנחם ולפייס (עירובין ק, א), ולבסוף אכן העניק לה תכשיט זה (שבת ק, ב).

בא אליהו, נדמה להם כאדם וקרא על הפתח: "תנו לי מעט תבן, שאשתי ילדה ואין לי דבר להניח על הארץ עבורה ועבור התינוק!"

אמר רבי עקיבא לאשתו: "ראי אדם, שאפילו תבן אין לו!" כמה עלינו לשמוח בחלקנו, תבן יש לנו!

אמרה ליה: "זיל הוי ביה רבי", לך ותלמד תורה.

הלך ולמד שתיים עשרה שנה לפני רבי אליעזר ורבי יהושע, ולאחר עוד שתיים עשרה שנה חזר בראש עשרים וארבעה אלף תלמידים ואמר להם: "שלי ושלכם, שלה הוא".

ידוע.

יש לי שאלה: הן לא פחות מכך, ידוע המדרש אודות "איש חסיד היה, בלי מזון ומחיה", שיצא להביא טרף לביתו והנה אליהו הנביא לקראתו, נמכר עבורו לעבד תמורת שמונה מאות אלף זהובים, גייס מלאכי מרום שיעזרוהו לבנות ארמון בין לילה, ושוחרר למחרת. ובמדרשים נוספים גילה אליהו מטמוניות והנחיל עושר. מדוע כאן לא בנה להם ארמון ולא העשירים?

והתשובה, שאילו היה מעשירים היו נחלצים מענים, אבל היינו מפסידים את רבי עקיבא! יש לו מנה רוצה מאתיים, ויש לו ארמון רוצה שבעתיים. מה שעשה אליהו הנביא, השריש בהם את ה"על הארץ, מתחת", וברגע שהתרחשה ההכרה מיד שחתרו ללמוד תורה! להעפיל אל "השמים, ממעל"!

כמה נפלאים דברי החידושי הרי"ם מגור זצ"ל, שכאשר קטרגה הלבנה שאי אפשר לשני מלכים להשתמש בכתר אחד והקדוש ברוך הוא מיעטה, הירבה צבאה בכוכבים להפיס את דעתה (רש"י בראשית א, ט"ז). ואינו מובן: גדולה היתה, והתמעטה. במה יפייסו הכוכבים את דעתה?

וענה: תתנחם בכך שיש קטנים ממנה. "על הארץ – מתחת"!

וכאשר נרכוש נקודת מבט זו, ונהיה שבעי רצון בחלקנו בגשמיות, נוכל להפנות המבט להתעלות ברוחניות: "בשמים – ממעל"!

(והגדת)

"ונושנתם"

"כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם בארץ והשתתם ועשיתם פסל תמונת כל ועשיתם הרע בעיני ה' אלקיך להכעיסו, העידתי בכם היום את השמים ואת הארץ כי אבד תאבדון מהר מעל הארץ אשר אתם עברים את הירדן שמה לרשתה לא תאריכן ימים עליה כי השמד תשמדון. והפיץ ה' אתכם בעמים ונשאתם מתי מספר בגוים אשר ינהג ה' אתכם שמה" (דברים ד, כה-כז). במילים אלו פותחת קריאת התורה בתשעה באב, יום החורבן, אותו צפה ומפניו הזהיר הקדוש ברוך הוא, "קורא הדורות מראש" (ישעיה מא, ד).

יש לי שאלה: מתי שמחים יותר, בערב ראש חודש אב, או בערב ראש חודש אדר? נתבונן: "משנכנס אדר מרבין בשמחה" (תענית כט, א). מרבין ומרבים ומרבים, עוד ועוד, באדר ובניסן באייר ובסיון, ממשכיכם להרבות בתמוז מגיעים לפסגה,

ואז: "משנכנס אב ממעטין בשמחה" (שם). ממעטים וממעטים, עד שמגיעים לשפל בערב ראש חודש אדר...

מובן שאני אומר זאת בדרך צחות, בהלצה. אבל בכל זאת, תשעה באב קרוי "מועד", "קרא עלי מועד [לשבור בחוריי" רחמנא לצלן] (איכה א, טו), ואין אומרים בו תחנו (ארח חיים תקנט) ולא צידוק הדין על המת (בית נוסף יור"ד תא). וכתה "ה' פרשת דרכים" (דרוש לג) "ולא ידעתי מועד זה מה כוונתו. וראיתי במרדכי במועד קטן שאין אומרים תחנון בתשעה באב משום דכתיב "קרא עלי מועד", ולא ידעתי למה נהפך יום זה מאבל ליום טוב מיגון לשמחה".

והתשובה כתובה ברש"י על הפסוק "ויכי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם בארץ", ומקורה בגמרא (גיטין פח, א): רמז להם שיגלו מארצם לסוף שמונה מאות חמישים ושתים שנה כמנין "ונושנתם" הוא הקדים והיגלם לסוף שמונה מאות וחמישים, והקדים שנתים ל"ונושנתם", כדי שלא יתקיים בהם "כי אבוד תאבדון". וזהו שנאמר "וישקוד ה' על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק הוא ה' אלוקינו (דניאל ט, יד), צדקה עשה עמנו שמייהר להביא הרעה שנתיים קודם זמנה.

נחשוב: מה חשבו בני ישראל כשהגיע החורבן, כשניתן זעם ה', "בהיעטף עולל ויונק ברחובות קריה, שכבו לארץ חוצות נער וזקן, בתולותי ובחורי נפלו בחרב, ידי נשים רחמניות בשלו ידיהן" כל מגילת איכה –

ולמעשה, "צדקה עשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל שהקדים שנתיים ול"ונושנתם" (גיטין פח, א), ו"מועד" הוא! שאלו היו חוסכים צרות אלו, מגיעים היו חלילה ל"אבוד תאבדון" והשמד תשמדון" רחמנא לצלן!

ובענין זה, סיפור –

בשעתו, כבש הקיסר נפוליאון את כל אירופה בסערה, ופלש לרוסיה. צר על עיר אחת, ולא נכבשה. הנצורים השיבו מלחמה שערה, ולא נכנעו. המצור עכב את התקדמות הצבא ונתן לגדודי הצאר הרוסי שנסוגו בבהלה שהות להתארגן לבלימה.

אזר אחד המצביאים הצרפתים עוז, ופנה למלכו. הציע להשאיר חיל מצב שימשיך את המצור, והצבא יאגף את העיר וישמיד ברדיפה אחר צבא הרוסי הנמלט, לכתשו הדק. אין טעם בהמשך המצור ועצירת ההתקדמות.

שאלו נפוליאון: "אתה יודע רוסיית, אמת?"

אישר המצביא.

הורהו נפוליאון: "לבש מדי אחד הקצינים הרוסיים שנפלו בשבי ואמץ את זהותו. קח אותי כמשרתך, ונתגנב אל העיר. נעמוד על הלך הרוח בה, ונדע לכלכל את צעדינו".

לא הועילו המחאות, שאסור לנפוליאון לטכן את עצמו. הסכנות היו לחם חוקו. לא קיבל את ההצעה שהמצביא ילך לבדו. לבש נפוליאון בגדי משרת, והתלוה אל המצביא. השמיעו את הסיסמא, ונתנום לעבור. הגיעו לעיר הנצורה ועלו לפונדק. בקש המצביא כוס שיכר, והמשרת יושב לצידו בהכנעה.

שמעו חיילים מתאוננים באזני מפקדם: אינם אוכלים לשבעה, הם חסרי כח. אם תהיה מתקפה לא יחזיקו מעמד. במיוחד, שהאגף הדרומי אינו מתוחזק כראוי ורבות בו הפרצות.

הסיכון היה איפא כדאי, שמעו מה שקיוו לשמוע.

לפתע נדרך אחד החיילים. פניו קדרו ואמר למפקדו: "כמדומני, שמשרתו של הקצין שם הוא נפוליאון, הקיסר הצרפתי!"

רעמי צחוק נשמעו, אך הלה עמד על דעתו: "ראיתי פעם, סוקר מסדר צבאי. הוא האיש!"

"מה אתה מדבר", גער בו המפקד, "האינך רואה שהוא משרתו של הקצין?"

"אולי גם הקצין מתחזה. מה איכפת לך, דרוש מהם להזדהות!"

המפקד קם, ובאותו רגע התעשת הקצין המתחזה. "קום" ציוה בקול רועם על משרתו, "הבא לי כוס נוספת!"

נפוליאון קם בחרדה, כעבד הנכנע לאדוניו, נטל את הכוס – והשתטח ארצה. הכוס התנפצה. הקצין תפסו בגסות בצווארונו, הקימו על רגליו וסטר לו אחת ושתיים. המפקד שב אל חייליו: "הלא ראיתם, הקצין אחד משלנו, ואיך סתר למשרתו!"

בינתיים קם הקצין והטיל מטבע זהב לשולחו. עזב את השולחן בזקיפות קומה, ומשרתו הולך אחריו בהכנעה.

יצאו מן העיר, השמיעו את הסיסמא וחזרו למחנה. בדרך, אמר המצביא בהכנעה: "אדוני הקיסר, לא אסלח לעצמי לעולם – סטרתי לך פעמיים!"

"סטירותך הצילוני" השיבו הקיסר. "אילו לא היית סותר לי, הייתי תלוי עתה על העץ הגבוה ביותר בעיר!"

היש לנו מושג, כמה היצילונו הסטירות שקיבלנו?!

בין הזמנים - רבי יעקב גלינסקי זצ"ל

כמדומה לי, כי אם נתעמק במאמר דלהלן נוכל לדעת היכן מעמדנו בחיים.

חז"ל אומרים בחולין דף קכז: "כל בעלי החיים שיש ביבשה – כנגדם יש בים, חוץ מחולדה. לכן אנו נקראים 'יושבי חלד' כי מעלת יושבי היבשה על הים, היא החולדה האחת... 'יושבי חלד'."

עוד הורו חז"ל כי בעלי החיים הטהורים שביבשה כנגדם בים – טמאים, וכל הטמאים שביבשה – טהורים בים, חוץ מכלב הים, שהוא טמא בין ביבשה ובין בים. הכלב יוצא מן הכלל, כיוון שכאשר הציידים מנסים לצוד אותו הוא בורח ליבשה, א"כ אינו נחשב כחיה של ים. נכון, שכל ימות השנה הוא שוחה עמוק בים, כך כולם מכירים אותו – כלב הים, אך המוודד והמבחן הם בשעה שרודפים אותו להיכן הוא בורח.

"י' עוזי ומעוזי" מה כור המבחן האם ד' הוא עוזי ומעוזי? "ומנוסי ביום צרה" להיכן שאני נמלט ביום צרה.

חז"ל הקדושים אמרו בעירובין דף סה "בשלשה דברים האדם ניכר - בכוסו, בכיסו ובכעסו" היינו? ברגעים קשים.

כלב הים בשעה שלוחצים אותו לאן בורח.

אתם. תלמידי ישיבת בין הזמנים מראים להקב"ה - לאן אנו בורחים. אשריכם.

הנכם מליצי יושר על העיר כולה. כי על ידיכם ומחמתכם אפשר לבוא לריבונו של עולם ולומר לו - תראה את הבנים שלך, הם יכולים לנטוע לשם ולשם, והם נשארים בבית מדרש קשורים איתך, נמלטו לכאן. ואין לנו זכות גדולה מזה.

הרבי מקוצק ז"ע אמר פעם: מפני מה זכה הרב מביאלה לבן כמו האבני נזר ז"ע? מפני שלמד ביום פורים, בזמנים שהולכים לאיבוד.

באזני שמעתי מיהודי ששמע מהחפץ חיים זצוק"ל, כי שעה אחת לימוד בבין הזמנים נחשבת בשמים כחמש שעות, איך החשבון אינני מבין אבל כך הוא אמר. נסיים בווארט חדש ממרן החפץ חיים זצוק"ל ישנן שתי שאלות על חזקיה המלך.

בשעה שסנחריב צר על ירושלים ועמו אלף ראשי גייסות (כלומר בכזו כמות רבה של חיילים) מה עושים? נעץ חזקיהו חרב בבית המדרש ואמר כי "כל מי שלא יעסוק בתורה ידקר בחרב!".

ראשית כל, לא מובן מהיכן הוא למד את ההלכה שמי שממאן לעסוק בתורה חייב מיתה? שאלה שניה, מדוע נעץ חרב בבית המדרש שינעץ חרב בפתח הקולנוע (שהם יזכו לקיים את הירגו ולא יעבור) שיגיד להם: לכו לבתי מדרשות ומי שיישאר כאן ידקר בחרב?! שאלה.

מרן החפץ חיים הסביר בהזדמנויות רבות כי אנו עומדים בעיצומה של מלחמה עם היצר הרע. הוא לוחם מלחמת הישרדות. כי כיון שהיצר מתקרב לקראת איבודו מן העולם, בימות המשיח, הוא מנסה להתחזק במאמץ רב, כמו נר העומד לכבות. המלחמה קשה ועקובה מדם. ובשעת מלחמה הקשר האלוהי הוא החשוב ביותר, השואב משקיע את המאמץ הגדול ביותר לנתק את הקשר הטלפוני ולבלבל את השרדים האלוהיים.

מהו הקשר האלוהי, כביכול, בין עם ישראל לאביהם שבשמים, מהו הטלפון? "קודשא בריך הוא ישראל ואורייתא חד הוא" התורה מקשרת בין ישראל היודעים שאין להם להישען אלא על אבינו שבשמים.

לכן כאשר חזקיה ראה את עוצמת הסכנה בה שרוי היה אז עם ישראל, כאשר מסביב שורר יאוש, אובדן תקוה, ידע המלך כי נותר דבר אחד: הידוק הקשר הישיר האלוהי בין ישראל לבורא העולם. ולכן הכריז כי המנתק או מחבל בקשר זה - ידקר בחרב.

מי שבתוך בית המדרש ואינו עוסק בתורה, זה ענין של פיקוח נפש! יש לו דין של 'רודף' הללו היושבים בבתי קירקסאות אינם ממונים על הקשר האלוהי.

ישיבת בין הזמנים היא הנשק המוצלח ביותר בימים קשים אלו כאשר השונאים ממקיים אותו מכל עבר. ואשר בן תורה ממלא את עצמו על גדותיו הוא משפיע ממילא על הסובבים אותו ומקדש שם שמים "ואהבת את ד' אלוהיך - שיהא שם שמים מתאהב על ידך", הינו החייל הטוב ביותר להגן על אבא ואמא על האחים והאחיות ועל כל יושבי העיר הזאת. אמנן כן יהי רצון. (להגיד)

ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך (ד' טז) כשמדברים על נושא התפילה, לא שייך שלא להזכיר את הסיפור שסיפר ההייליגער בריסקער רב זצ"ל, ששמע אותו מה'בית הלוי', והוא מגיע עד רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל:

בזמנו של רבי חיים מוולוז'ין היה יהודי בשם רבי חיים זלאטעס, שהיה ידוע כי תפילותיו מתקבלות. התפילה שלו היתה תפילה! בעת שהתפלל, לא היה זו ממקומו, לא התנועע, ללא שום חיצוניות, רק פנימיות. הוא היה כל כך דבוק בה' עד שלא הרגיש כלום מכל הנעשה סביבו, כמו שכתב הרמב"ם (הלכות תפילה פ"ה ה"ד) "ולא עיניו למטה, כאילו מבט לארץ, ויהיה ליבו פנוי למעלה, כאילו הוא עומד בשמים... ועומד כעבד לפני רבו באימה ביראה ופחד".

רבי חיים היה עובד בבית חרושת שהיה בבעלותו של גוי. כל יום היתה הפסקת צהריים שנמשכה שעה, והפועלים היו יוצאים מבית החרושת, איש איש לענייניו. בית החרושת היה נותר ריק מאדם. יום אחד הולית רבי חיים להתפלל בשעה זו תפילת מנחה. בידעו כי לא אמור לבא לשם איש. הוא נעל את דלת בית החרושת מבפנים, ונעמד להתפלל.

דא עקא, בדיוק באותו יום צריך היה בעל הבית להיכנס, ובידעו כי רבי חיים נשאר בפנים, הוא דפק על הדלת הנועלה, וביקש ממנו שיפתח.

אין קול ואין עונה. הוא הגביר את עוצמת הדפיקות, ועדיין, ואין קול ואין עונה.

בדרך הדרוש

אני ד' אלקיך ואני ולא יהי לך דבירוב אחד נאמרו" קשה למה דוקא אלו שני דברים דבירוב אחד נאמרו. ולתריהו הדמיושים הקשו למה אמר הקב"ה אני ד' אלקיך אשר הוצאתך מארץ מצרים ולא אמר אשר בראתך שהוא יותר חידוש וחי' משום דאיתא נבמרא נוח לו לאדם שלא נברא ממשנברא ופי' מהמרה"א מושווה דהם רמ"ח מצות עשה ושם"ה מלת"ר ועל מצות עשה עבר עליו אין לו שכר ואין לו עונש ואם עבר על ל"ת יש לו עונש והם מרובים על מצות עשה לכן נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, איתא בגמ' מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה

המה מרובים והשתא אתי שפיר אנכי ד' אלקיך אשר הוצאתך מארץ מצרים וקשה למה לא אמר אשר בראתך וצ"ל דנח לו לאדם שלא נברא כדפי' מהמרה"א דל"ת המה מרובים אבל קשה הלא מחשבה רעה אין הקב"ה מצרף למעשה וממילא הוי מ"ע מרובים מלא תעשה לוי"א לא יהי לך אלקים אחרים ממילא מוכח שאפילו על המחשבה של עבירה הקב"ה מצרפה למעשה ממילא הוי מל"ת מרובים מעשה וק"ל. (מדרש יהונתן)

אעברה נא איתא במדרש וזה לשונו אמר הקב"ה למשה אם אעברה נא איתא במדרש שם בלש פלח נא וכו' עד כאן. ותמוה מה ענין יש לי לה. וכדי ליישב נקדים מה דאיתא במדרש ב' פירושים על הפסוק ויהן שם ישראל נגד ההר דכתב בלשון יחיד חד אמר דקאי על ישראל סבא שגם יעקב היה שם בשעת קבלת התורה, וחד אמר שכל ישראל היו שם בלב אחד כאיש אחד לכן נקרא בלשון יחיד עד כאן. והנה איתא גם כן במדרש דמשה היה מלמד סגנוניא על ישראל לאחר מעשה העגל וטעון אנכי ה' אלקיך כתיב בלשון יחיד לי ציות ולא להם. והנה ואת ניהא דוקא

אם נאמר כפירוש הראשון הנוכח לעיל על הפסוק ויהן שם ישראל. אבל אם נאמר כפירוש הב' הנוכח לעיל דכל ישראל היו נקראים או בלשון יחיד אם כן מליצית משה לאו מליצה היא דאנכי ה' אלקיך לכל ישראל נאמר. והנה איתא במדרש דבשעה שהיה משה מבקש לכנס לארץ ישראל אמר לו הקב"ה אברהם יצחק ויעקב למה לא באו והשיבו על כל אחד ואחד ועל מצות עשה עבר עליו אין לו שכר ואין לו עונש ואם עבר לעיל אבל א' אמרתי כפירוש הראשון דקאי על ישראל סבא אם כן גם יעקב היה בשעת קבלת התורה ואם כן התירוץ של משה לאו כלום הוא. והשתא אתי שפיר דברי המדרש הנוכח לעיל שהתחלנו בו. אם אעברה אתה מבקש יקשה מדוע לא בא יעקב. ואין לומר שהוא לא היה בשעת קבלת התורה. הא כפי הפירוש הראשון של ויהן מוכח שגם יעקב היה שם. אלא על כרחך צריך לומר דסברת כפירוש הב' דקאי על כל ישראל דנקראים בלשון יחיד, אם כן בטל סלה נא דמליציתך לאו כלום הוא דאנכי ולא יהיה לך לכל ישראל אמרתי דהא נקראים בלשון יחיד:

(תוכנית התורה)